

Penmail

Jaargang 18, nr. 1 – Januari 2023

Uitgave : Werkgroep Kinderhandschrift

Redactie: Dick Schermer (dick.schermer@upcmail.nl)

Gratis digitaal kwartaalblad met informatie over kinder- en jeugdhandschrift

Doel en doelgroep

Met deze Penmail willen we mensen met belangstelling voor het schrift van kinderen en jeugdigen regelmatig informeren.

We vermoeden dat er bij meerdere groepen behoefte bestaat aan regelmatige informatie op dit gebied: Stichting Schrijfpedagogische Hulp (SPH), Vereniging voor handschriftontwikkeling (VLSM), Nederlandse Orde van Grafologen (NOG), Landelijke Bond van Remedial Teachers (LBRT), Onderwijsadviesdiensten (schrijfspecialisten), schrijftherapeuten.

Afbakening

Penmail zal zich vooral richten op deze terreinen: Handschriftonderwijs, schrijfmethoden, schrijfmateriaal, schriftontwikkeling, schrijftests, verband tussen handschrift en persoonlijkheid, ofwel pedagogische schriftkunde. Informatie op het gebied van krabbels, tekeningen en kalligrafie valt in principe buiten onze doelstelling.

0-0-0-0-0

Graag worden we attent gemaakt op recente artikelen.

Zodat we er allemaal van kunnen profiteren.

Bij voorbaat weer hartelijk dank!

Slim schrijven: met de hand

In Didactief van november 2022 verscheen een gloednieuw en glashelder wetenschappelijk onderbouwd artikel met bovenstaande titel. De auteurs ervan zijn de bekende handschrift-experts Anneloes Overvelde, Ingrid van Bommel en Ria Nijhuis-van der Sanden.

In een vijftal punten geven zij aan waarom en hoe het schrijven met de hand essentieel is en blijft.

Zij baseren zich op de *embodiment*-theorie, waarbij horen, zien, voelen en bewegen tijdens het leren gekoppeld worden.

Elke leerkracht en docent kan moeilijk om dit overtuigende handschrijfpleidooi heen!

De wijze waarop we schrijven

“Schrijven, zo leerden we, was waardoor individuele gedachten, gevoelens en ideeën vorm krijgen, het werk van communiceren, het collectieve bewustzijn beïnvloeden en democratie bewerkstelligen. Ja, het was een goede leerschool.” Aldus prof. Greg Niemeyer.

Historisch gezien weerspiegelt en stimuleert de manier waarop we schrijven het lot van de mens. In de geschiedenis van het schrijven kunnen we drie basisfasen onderscheiden:

1. de ‘Scribe’-fase, waarin het schrijven werd uitgevoerd door alleen geofende professionals en de best opgeleide elite;
2. de ‘industriële’ fase, waarin machines de reproductie, opslag en circulatie van tekst mecha-nisch verbeteren, en geletterdheid een bijna constant, noodzakelijk element van menselijke er-ving wordt;
3. de ‘data’-fase, waarin machines, met name computers, niet alleen de representatie, opslag en circulatie overnemen, maar ook de manipulatie en generatie van het schrijven.

Elk van deze drie fasen kunnen we associëren met een soort machtsstructuur: de Scribefase met monarchie, de industriële fase met bureaucratie, en de data-fase met technocratische in-

stellingen.

Wanneer we ervoor kiezen op de een of andere wijze te schrijven, bevestigen we de machtsstructuur die bij die vorm van macht hoort. In elk geval versterken we machtsstructuren door de manier waarop we schrijven.

Het artikel (8 blz.) van Niemeyer staat in bundel 123 van de reeks “Over kinderhandschrift ...gesproken”.

Handschrift als hulpmiddel om geletterdheid te bevorderen

In het Amerikaanse blad The Star Tribune heeft in december het artikel ‘Writing on the wall: The kinds can’t read’ gestaan. Daarin pleit dr. Jane Redfield voor het gebruikmaken van het schrijven met de hand om het leren lezen te bevorderen. Haar ingezonden reactie, omvang van 2 blz.) wordt vertaald opgenomen in bundel 125 van de reeks ‘Over kinderhandschrift ... gesproken’.

Nieuwe bundels in de reeks ‘Over kinderhandschrift ... gesproken’

Dat er nog altijd veel te doen is en gepubliceerd wordt over het intrigerende vakgebied, mag blijken uit de vier recente bundels! Uit elke bundel worden er slechts twee vermeld:

Bundel 121 (19 art.):

- Handschrift moet hierom blijven – hier zijn 10 redenen, DominikNitsch, 2019 (6 blz.)
- Vloeiend handschrift bevorderen bij basisschoolleerlingen: meta-analyse en meta-synthese van onderzoek van 2000 tot 2020, Carmen López-Escribano c.s., 2020 (10 blz.)

Bundel 122 (24 art.):

- Ontwikkelingsverloop van schrijfvaardigheden, Christie Kiley, 2016 (2 blz.)
- Scherpt schrijven met de hand je creativiteit? Dr. Claudia Aguirre, z.j. (2 blz.)

Bundel 123 (18 art.):

- Schrijven met de hand: Ontwikkelt identiteit en cognitieve eigenschappen van leerlingen, Roshan Doug, 2015 (3 blz.)
- Schrijfwijzen in een digitaal tijdperk: het goede, slechte en onbekende, Anne Mangen, 2018 (4 blz.)

Bundel 124 (19 art.):

- Handschriftmijlpalen voor 5-6-jarigen, Michelle Barrington, 2022 (2 blz.)
- Studie: Letters met de hand schrijven is de beste techniek om te leren lezen, Jill Rosen, 2021 (2 blz.)

Belangstelling voor een enkel gratis artikel? We sturen het op verzoek graag digitaal toe.

Een hele bundel in pdf-versie kost € 3,50, en is te bestellen via dick.schermer@upcmail.nl.

Op de website van Platform Handschriftontwikkeling (www.handschriftontwikkeling.nl)

staat een overzicht van alle artikelen van de 124 bundels, bovendien een alfabetisch overzicht van alle auteurs, alsook een trefwoordenoverzicht. Ze zijn op de homepage te vinden onder het kopje ‘Sitemap’ en daarin ‘Bundels van Dick Schermer’.

Een schrijfvriendelijke nieuwjaarsstijd gewenst!

Met cursieve groeten,

Dick Schermer / 02.01.23